

Ercsei Kálmán Ifjúsági korszakváltás...

Recenzió Gábor Kálmán–Jancsák Csaba (szerk.): Ifjúsági korszakváltás. Ifjúság az új évezredben konferencia 2002. december 18. – Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár című kötetéről. Budapest–Szeged, Belvedere Kiadó, 373, 2004.

Az *Ifjúsági korszakváltás. Ifjúság az új évezredben* című kötet alapjában véve tanulmánykötet, amely az azonos című – 2002. december 18-án a budapesti Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárban (a továbbiakban FSZEK) megszervezett – ifjúságszociológiai konferencián elhangzott előadások egy részét közli. A szóban forgó kötet azonban ennél többet foglal magában, a közölt tanulmányok mellett ugyanis két további ifjúságszociológiai összetevőt tartalmaz. Az első közülük egy 2000-ben angolul, majd 2003-ban magyarul is önálló kötetként megjelent tanulmányegyüttes formájában megírt EU-jelentés (Furlong–Stadler–Azzopardi 2000, 2003), a második pedig az 1990–2002 közötti időszakban megjelenő ifjúságszociológia írások – nagyrészt az FSZEK-ben is fellelhető anyagának – összesítő bibliográfiája.

A Gábor Kálmánnal, a konferencia főszervezőjével – bevezető gyanánt – készült interjúból megtudhatjuk, hogy a konferencia megszervezésére az ifjúsági korszakváltás bekövetkezte és annak vizsgálata adott okot, amely folyamat egy sor változást idéz elő a fiatalok életében. Az ifjúsági korszakváltás egyik alapvető társadalmi jelensége, ahogy arra a kötet több tanulmánya is expliciten utal, az oktatás expanziója, amely során számos esetben meghosszabbodik az ifjúsági életszakasz, megnövekedik a fogyasztás szerepe, megjelenik a fogyasztói kultúra, változás történik az értékek preferenciai sorrendjében. Mindezzel együtt pedig változnak az életesemények időpontjai is.

A bevezetőt követően különböző jellegű: elméleti és/vagy empirikus, rövidebb, gondolatébresztő vagy hosszabb, mélyenszántó, kvantitatív vagy kvalitatív módszerrel dolgozó, többnyire szociológiai szemléletmóddal operáló írások váltják egymást. Ekképpen elméleti, felvezető és gondolatébresztő jellegűnek mondható Csákó Mihálynak a tagolódó ifjúságról tartott rövidebb előadása, szintén inkább elméleti Hrubos Ildikónak az iskolai mobilitást és az oktatás integrációja témát feldolgozó, vagy Lukács Péternek az oktatás expanziójáról közölt, illetve Somlai Péternek az életesemények és azok időpontjában történő változásokkal foglalkozó cikke.

Ehhez kapcsolódóan említhető Tóth Olga az oktatást és emberi tőkeberuházást, a vállalkozást, mint jövőképhez való viszonyulást, a családi kapcsolatokat, a társas kapcsolatokat genderkontextusban, empirikus alapon, erőteljesen problémafelvető jelleggel vizsgáló írása, illetve Murányi István előítéletességet, a zárt magyarságfogalmat, a vallásosságot és a felekezeti hovatartozást az identitás és nemzeti identitás témája kapcsán érintő előadása is.

A legnagyobb lélegzetvételű empirikus tanulmányt Gábor Kálmán jegyzi, aki részletesen taglalja az ifjúsági korszakváltás elméleti elemeit, majd különböző, kvantitatív kutatások (Ifjúság 2000, Mozaik 2001, Sziget felmérések 1999–2002) adatain végez összehasonlító elemzéseket az ifjúsági korszakváltással járó demográfiai folyamatokkal és a felbukkanó (iskolai) egyenlőtlenségekkel kapcsolatban. A szerző továbbá a fiatalok kommunikációs státusát, élethelyzetét és

életútját, illetve a középosztályosodás és az individualizálódás folyamatát vizsgálja az ifjúsági korszakváltás kontextusában.

Egyedi cikk kutatástervjellegénél fogva Vidra Anikó proxemikai témájú írása, amely a fiatalok térhasználatára látja megismerhetőnek a modernizáció és az ifjúsági korszakváltás során változó ifjúsági kultúrát. Ugyancsak az ifjúsági kultúra vizsgálatával foglalkozik Szapu Magda, illetve Horkai Anita esettanulmánya is. Az előbbi a zene mentén szerveződő ifjúsági csoportkultúrákat vizsgálja, összehasonlítva a pápai, tatabányai, székelyudvarhelyi és csíkszeredai fiatalok kulturális mintáit. Az utóbbi a screenagerek, azaz a televízió, számítógépen, elektronikus zenén felnövő diákok és tanárok közötti kommunikációt vizsgálja, melynek során rámutat a kulturális különbözőségekből adódó kommunikációs nehézségekre.

Inkább a családszociológia, mint az ifjúságszociológia témakörébe sorolható Boreczky Ágnesnek a család változó szerepével, a házassággal, az iskolai mobilitással és migrációval foglalkozó a családtörténeti vizsgálata. A témakör szempontjából tág értelemben véve e tanulmánnyal rokonítható H. Sas Judit elképzelt családokról szóló longitudinális, projektív tesztje is.

A kötetet záró két cikk közös jegye, hogy a vizsgált társadalomrész mindkettő esetén Szegedhez kapcsolódik. Az elsőben a Jancsák Csaba és Matiscsák Attila szerzőpáros a szegedi egyetem hallgatói mozgalmát, a hallgatói önkormányzat kialakulását és fokozatos érdekképviseleti térnyerését, majd válságba sodródását követi végig a nyolcvanas évek helyzetétől a kilencvenes évek végéig. A második, Szűcs Norbert igényesen kidolgozott – több kérdőíves felmérésen (Ifjúság 2001, Szeged 2000) alapuló – esettanulmánya a szegedi középiskolások cigányokhoz¹ való viszonyulását, azok kirekesztettségét vizsgálja kellő körültekintéssel és alaposággal.

A fentiek alapján megállapítható, hogy a kötet sokrétű, különböző módon az ifjúságkutatási problémakör számos témájába nyújt betekintést, s így kiváló az ifjúságszociológiával ismerkedő és ismerkedni vágyó diákok számára. Ugyanakkor, problémafelvető jellegéből adódóan gondolatébresztő lehet az ifjúságszociológia különböző témáival foglalkozó kutatóknak is. Mindezek mellett pedig érdekfeszítő olvasmánnyá válhat azok számára, akik laikusként érdeklődnek az ifjúságszociológiai problémavilág iránt.

Ugyanilyen széleskörű érdeklődésre tarthat igényt a függeléként beollózott tanulmányegyüttes is. Noha a beollózás indoka számunkra ismeretlen marad, úgy találhatjuk, hogy a szöveg találoan illeszkedik a kötet többi részéhez, mivel egyfajta vonzatot, kapcsolódást, kérdés-válasz együttest, problematizálási folyamatot vélhetünk felfedezni a címben szereplő „új évezred”, az ezzel járó kihívások és a sebezhetőség jelensége között.

A bibliográfiai gyűjtemény célcsoportja természetesen specifikusabb, inkább a szakmabeliek számára válhat – kétféle értelemben is – informáló jellegűvé. Egyrészt az érdeklődők egy adott perióduson belüli, átfogó ifjúságszociológiai bibliográfia adatait kapják kézhez lapozható-böngészhető formában. Másrészt az ágazati szociológiák bibliográfiai adatainak szabadon elérhető, elektronikus formában közzétett adatbázisának internetes elérhetőségéről szerezhetnek tudomást.²

1. A szerző a vizsgált társadalmi csoport megnevezésére az általa ismerttetett indokoknál fogva nem az általában politikailag korrektként elfogadott *roma*, hanem a *cigány* terminust használja.

2. A bibliográfia az FSZEK által elkészített *SzocioWeb – A Szociológiai Információ internetes változata* című magyar vonatkozású, válogatott szociológiai szakirodalmi adatbázisának részét képezi. Az adatbázis folyamatosan frissített változata elérhető az interneten az FSZEK honlapjáról, a <http://www.fszek.hu> linkről.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Furlong, Andy–Stadler, Barbara–Azzopardi, Anthony: *European Youth Trends 2000. Vulnerable youth: perspectives on vulnerability in education, employment and leisure in Europe. International expert report*, Strasbourg, 2000, Éditions du Conseil de l'Europe.

Furlong, Andy–Stadler, Barbara–Azzopardi, Anthony: *Sebezhető ifjúság. Sebezhetőség az oktatásban, a munkavállalásban és a szabadidőben Európában*, Szeged, 2003, Belvedere Kiadó.